איני והא רבי ינאי יזיף ופרע שאני רבי ינאי דניחא להו לעניים דכמה [א] דמשהי (א) מעשי ומייתי להו ת"ר אישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת אסור לשנותה סבר רבי חייא בר אבא למימר לא שנא לדבר הרשות ולא שנא לדבר מצוה אמר ליה רב אמי הכי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר לשנותה מדאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן עובד כוכבים בשהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת עד שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה משנשתקע שם בעליה מותר לשנותה למאי אילימא לדבר הרשות מאי איריא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי אלא לדבר מצוה וטעמא (א)דעובד כוכבים הוא דפעי אבל ישראל דלא פעי שפיר דמי שעזרק טייעא ° אינדב שרגא לבי כנישתא דרב יהודה שנייה רחבא ואיקפד [ב] רבא איכא דאמרי שנייה רבא ואיקפד רחבא וא"ד שנייה חזני דפומבדיתא ואיקפד רחבא ואיקפד רבה מאן דשנייה סבר דלא שכיח ומאן דאיקפד סבר זמנין דמקרי ואתי: מתני' (ב)הגוסס והיוצא ליהרג גלא נידר ולא נערך (ג)ר' חנינא בן עקביא אומר נערך [ג] מפני שדמיו קצובין רבי יוסי אומר דנודר ומעריך ומקדיש ואם הזיק חייב [ד]: גמ' בשלמא גוסס לא נידר דלאו בר דמים הוא ולא נערך דלאו בר העמדה והערכה הוא אלא יוצא ליהרג בשלמא לא נידר דלאו בר דמים הוא אלא לא נערך אמאי [ה] לא (ד)דתניא מנין היוצא ליהרג ואמר [ו] ערכי עלי שלא אמר כלום ת"ל 1כל חרם לא יפדה יכול אפילו קודם שנגמר דינו תלמוד לומר מן האדם ולא כל האדם ולרבי חנינא בן עקביא דאמר נערך מפני שדמיו קצובין האי כל חרם מאי עביד ליה [ז] לכדתניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר לפי שמצינו למומתים בידי שמים שנותנין ממון ומתכפר להם שנאמר 2אם כופר יושת עליו יכול אף בידי אדם כן תלמוד לומר [ח] כל חרם לא יפדה אין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה מנין תלמוד לומר כל חרם: רבי יוסי אומר נודר ומעריך כו': ותנא קמא מי קאמר דלא [ט] אלא בנודר ומעריך ומקדיש כ"ע לא פליגי כי פליגי באם הזיק תנא קמא סבר אם הזיק אינו חייב בתשלומין ורבי יוסי סבר אם הזיק חייב בתשלומין במאי קמיפלגי אמר רב יוסף(ה) במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי תנא קמא סבר מלוה על פה אינו גובה מן היורשין ורבי יוסי סבר המלוה על פה גובה מן היורשין [י] רבא אמר דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין והכא(ו) במלוה [יא] כתובה בתורה קמיפלגי תנא קמא סבר מלוה כתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא ורבי יוסי סבר ככתובה בשטר דמיא ואיכא דמתני לה אהא(ז) היוצא ליהרג הוא שחבל באחרים חייב אחרים שחבלו בו פטורין רבי שמעון בן אלעזר אומר אף הוא אם חבל באחרים פטור שלא ניתן לחזרת עמידת בית דין מכלל

רבי ינאי. גבאי הוה ויזיף מעות הצדקה לצורכו ופרע: דכמה [יב] דמשהי. רבי ינאי דלית ליה זוזי למפרע ניחא להו לעניים: דמעשה. רבי ינאי לגיבורא ואמר דלית ליה מעות לחלק לעניים וכופה אותם לצדקה ואיכא רווחא לעניים: מנורה. כמשמעה: נר. קרויסוי"ל של כסף או של זהב: מדאמר ר' אסי כו'. כלומר מדנקט ר' אסי עובד כוכבים דפעי וצועק למה שינהו [יג] ממה שנתתי מכלל דישראל דלא פעי שרי לשנויי לדבר מצוה דאי בישראל אסור ל"ל למנקט עובד כוכבים: שלא נשתקע שם בעליה. ממנה שעדיין אומרים זו היא מנורה נדבתו של פלוני עובד כוכבים: אסור לשנותה. דפעי: ולמאי. קאמר ר' אסי דאסור לשנותה אילימא כו': שעזרק. עובד כוכבים היה: לא שכיח. שעזרק במתא דליפעי שסוחר היה ומחזר בעיירות: מתני' הגוסס והיוצא ליהרג כו'. מפרש בגמרא טעמא: ר"ח בן עקביא. איוצא ליהרג פליג אבל בגוסס מודה דכתיב (ויקרא כז) והעמיד והעריך אותו וגוסס לאו בר העמדה והערכה הוא (ה): שדמיו קצובין. בפרשת ערכין אבל [יד] אנודר מודה דהא כנמכר בשוק בעי למשיימיה וזה אינו נמכר בשוק כלומר שאין אדם קונהו ויפסיד מעותיו: נודר ומעריך כו'. ובגמרא מפרש מאי קא אתי ר' יוסי למימר הא ת"ק לא אמר אינו נודר שאם אמר דמי פלוני עלי יפטר דהא לא נידר קאמר: גמ' אלא לא נערך אמאי לא. הרי דמיו קצובין: כל חרם לא יפדה. מי שהוא ראוי ליחרם וליהרג אינו בכלל פדיון: למומתין בידי שמים. כגון האי דכתיב השור יסקל וגם בעליו יומת והך מיתה ליכא למימר בידי אדם דהא אמרי' בפ"ק דסנהדרין (טו:) מות יומת המכה רוצח הוא (ט) על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו: שלא ניתנה שגגתן לכפרה. כגון מגדף ומקלל אביו דאם עשה בשוגג אינו בקרבן ולא בגלות: מיתות קלות. כלומר דקלות להך מילתא שניתנה שגגתן לכפרה כגון רוצח דשגגתו גולה ועובד ע"ז ומחלל שבת ובא על הערוה דשגגתו חטאת: כולי עלמא לא פליגי. דודאי נדרו נדר והקדישו הקדש ומעריך את אחרים דהא בר דעה הוא: מלוה על פה. כגון זה שהזיק ולא עמד בדין על כך קודם למיתה (ב): תשלומי נזק כתובין בתורה ומדאורייתא משעבד ליה בעל כרחיה: ואיכא דמתני לה. להא דרב יוסף ורבה: חייב. דבר דעה הוא: פטורין. דאין לו דמים ועומד הוא ליחבל וכל הנך [טו] (ג) איכא ליהרג בדיני ישראל קאמר: לחזרת

העיר דוקא [טז] ומחוץ לעיר אסור לשנותה (אבל לצורכי העיר מותרין) בגבאי איירי ובהאי טעמא יש ליישב דאמרי' בריש שור שנגח (ב"ק דף לו:) (חנן בישא) [ההוא גברא] דתקע (לההוא גברא) [לחבריה דא"ל] הב ליה פלגא דזוזא אמר הואיל ופלגא דזוזא הוא לא בעינא ניתביה לעניים הדר אמר איזיל ואברי ביה נפשאי אמר [ליה] רב יוסף כבר זכו בה עניים ויש לתמוה היאך היה יכול לחזור בו אפי' לא זכו בה עניים והאמרן בפ"ק דר"ה (דף ו.) בפיך זו צדקה אלא י"ל שהיה רוצה ללוותה ולשנותה ולפורעה לאחר זמן וקא"ל רב יוסף שבאת לידו והוא גבאי ואסור לשנותה א"נ י"ל שהיה סבור דאפי' צדקה ליתא הואיל ולא תפסי בה [יז] וקמ"ל רב יוסף דזכו בה עניים כמו מעמד שלשתם (י): (יא) **עד** שלא באתה ליד גבאי מותר לשנותה. רבינו ברוך פירש מותר לשנותה ממש למצוה אחרת ואם נדר אדם סלע לצדקה לעניים יכול לעשות ממנו מצוה אחרת כל כמה דלא אתאי ליד גבאי אבל לישנא לשנותה לא משמע כן כך מצאתי כתוב בתוספות הר"ר משה מאוירא מכתיבת אחיו ופירש לא משמע לשנותה למצוה אחרת דלעיל קאמר מותר לשנותה בין [יח] הוא בין אחר היינו ללוותה ותו מדאמר והא רבי ינאי יזיף משמע דללוותה קאמר הילכך נראה לומר דללוותה קאמר אבל לשנותה ודאי אסור כי נמי לא באתה ליד גבאי אבל ללוותה קאמר ומשבאת ליד גבאי אסור ללוותה והא דקאמר פ"ק דב"ב (דף ח:) רשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי היינו ברשות בני העיר אבל גבאי עצמו אסור ואומר ר"י דהתם רשאין לשנותה שלא לדבר מצוה רק שיהא צרכי צבור ויש ליזהר מללוות מעות צדקה העיר משבאתה ליד גבאי ואפי' ברשות הקהל נמי כיון שאין זה צורכי צבור. כך מצאתי כתוב: **אילימא** לדבר הרשות מאי איריא עובד כוכבים אפילו ישראל נמי. הכי נמי מצי למימר מאי איריא לא נשתקע שם בעליה אפי' נשתקע נמי [יט]: **מנין** ליוצא ליהרג ואמר ערכי עלי שלא אמר כלום. ומשום דליתא בדמים ליכא למעוטי דהא איתרבו לעיל (דף ג.) מנוול ומוכה שחין: **כי** פליגי באם הזיק. ובאם הקדיש לא פליגי שמיד שהקדיש חל הקדש ולא דמיא למלוה אבל יש להקשות אמאי לא פליגי באם נדר והעריך וי"ל דנקט הזיק משום דקתני [כ] חיוב בתשלומין (משום) [אהזיק] משמע דאהזיק לחודיה פליגי ובנודר ומעריך שמא יחול מיד [כא] [כב] אבל גובה מן היורשין ונודר ומעריך איצטריך דס"ד הואיל ואינו נידר ונערך נודר ומעריך נמי אינו קמ"ל דנודר ומעריך ומקדיש כשאר בני אדם: מיתיבי

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל"ו טוש"ע יו"ד סי' רנט סעי' ג [וברב אלפס ב"ב פ"א דף קנח:]
סח ב מיי' שם הלכה ז':
סט ג מיי' פ"א מהל' ערכין הלי"ג:
ע ד מיי' שם הלכה י"ד:
עא ה מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל"ד טוש"ע חו"מ סי' קז סעי' א:

תורה אור השלם

1. כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה מוֹת יוּמָת: ויקרא כז כט
2. אִם כֹּפֶר יוּשַׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יוּשַׁת עָלָיו: שמות כא ל

גליון הש"ס

גמ' אינדב שרגא. עי' ב"ב דף ח ע"א תוס' ד"ה יתיב:

לעזי רש"י

קרוישו"ל. מנורה (של נר יחידי).

שינויי נוסחאות

א] דכמה דמשתהי מעשה ומייתי (ש"מ), ב] ואיקפד רבה איכא (ש"מ), ג] במשנה שבמשניות איתא מפני שדמיו קצובין אבל אינו נידר מפני שאין דמיו קצובין, קצובין אבל לא נידר מפני שאין דמיו קצובין (ש"מ), ד] חייב בתשלומין (ש"מ), ה] תיבת לא נמחק (ש"מ), ו] צ"ל ואמר אחד ערכו עלי כ"א בכתובות, (ש"מ), ז] ליה מבעי ליה לכדתניא (ש"מ), ח] תיבת כל נמחק (ש"מ), ט] דלא ס"א נודר ומעריך ומקדיש לא נידר קתני לא נערך קתני אלא (ש"מ), י] רבה אמר (ש"מ), יא] במלוה הכתובה בתורה קמיפלגי ת"ק סבר מלוה הכתובה בתורה לאו כו' ור"י סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה כו' (ש"מ), יב] דכמה דמשתהי (ש"מ), יג] בס"א: מה., יד] צ"ל אנידר, טו] הנך יוצא ליהרג (ש"מ), טז] נ"א דוקא מחוץ לעיר אסור כו' אבל לצורכי העיר מותרין ובגבאי וכו', יז] וקא"ל (צ"ק), יח] לעצמו בין לאחר והיינו (צ"ק), יט] נמי אסור לשנותה לדבר הרשות (ש"מ), כ] חייב בתשלומין דמשמע אהזיק לחודיה (ש"מ), כא] מיד. נ"א ונגבה מן היורשין ונודר ומעריך איצטריך דס"ד (ש"מ), כב] נ"א ולהכי וגי' צ"ק והכל],

שיטה מקובצת

מותר. עי' רשב"א סי' תרי"ז: כי פליגי באם הזיק. גליון. וא"ת ואמאי לא קאמר דפליגי בנודר ומעריך בפלוגתא דמלוה על פה וי"ל משום דר' יוסי הזכיר בדבריו חיוב תשלומין משמע דפליגי רבנן עליה אבל בנודר ומעריך לא איירי מתני' בחיוב היורשין ואפילו ר' יוסי לא קאמר אלא בנודר ומעריך וחל נדרו וערכו ואם יוכל ישלם בחייו. לשון הרא"ש ז"ל:

מסורת הש"ס

א) [חולין קלג:], ב) [תוספתא פ"א ה"ב], ג) [כתובות לו:], ד) כתובות לו:, ה) [לקמן כ. ב"ק קד:] ב"ב מב. קנז. קעה: בכורות מח: קדושין יג:, ו) [לקמן כ. קדושין כט: בכורות מח. מט:], ז) [תוספתא דב"ק פ"ט ה"ה], ח) [לעיל ד סוע"א], ט) [במדבר לה], י) [וע"ע תוס' ב"ק לו: ד"ה יד], יא) שייך לע"א,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשה ומייתי להו: (ב) רש"י ד"ה מלוה וכו' למיתה הס"ד ואח"כ מ"ה מלוה כתובה בתורה תשלומי נזק: (ג) ד"ה פטורין וכו' וכל הנך איצא ליהרג:

מוסף רש"י

שדמיו קצובין. בתורה לפי שנים, ולא דמי לאומר דמיו עלי, דדמים אין לו אבל ערך יש לו (כתובות לז:). מלוה על פה אינו גובה מן היורשין. דשיעבודא לאו דאורייתא, וכ"ש מן הלקוחות, אבל מלוה בשטר הוא עצמו שיעבדו, דכתב ליה כל נכסיי דאית לי אחראין לשטרא דנן (קדושין יג:). לאו ככתובה בשטר דמיא. ואינו גובה ממשועבדים (קדושין כט:).

רבינו גרשום

והא ר' ינאי. דהוה גבאי יזיף לעצמו ופרע אע"ג דבאת לידו: דכמה דמישתהי. שאינו יכול לפורעה ואין בכיס צדקה מעשה לציבורא דליתבו ביה צדקה ומייתי להו לעניים יותר ממה שהוא חייב לכיס והוי הנאה לעניים ולבסוף היה פורעה אבל איניש אחרינא אסור לשנותה מאחר שבאת ליד גבאי: מנורה. פמוט: לא שנא לדבר מצוה. אפי' לפדיון שבויים: עד שלא נשתקע שם בעליה. שאם ישאל אדם נכרי מי הקדישה ואומרין זו מנורה של פלוני: אפי' ישראל נמי. כל זמן שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה: וטעמא דעובד כוכבים. כי לא נשתקע שמו ממנה דאסור לשנותה אפי' לדבר מצוה דעובד כוכבים [מיפעא פעי] כשאינו רואה אותה צועק ואומר היכן [היא] מנורה שהקדשתי: [שעיזרק טייעא. גוי סוחר]: שנייה רחבה. לדבר מצוה קודם דנשתקע ממנה שמו: דהא לא שכיח. שהולך תדיר לסחורתו ולא חזי לה ולא פעי ודמי כמי שנשתקע שמו ממנה: זימנין דמיקרי ואתי. ולא חזי לה ופעי: [דלאו בר העמדה והערכה. שאינו יכול לעמוד שהוא כמת וכתיב והעמיד והעריך]: כל חרם לא יפדה. כלומר כל שעומד ליהרג לא יפדה ערכו שאינו נערך: ולר' חנינא דאמר נערך. אפי' לאחר גמר דין: לפי שדמיו קצובין. בתורה לפי שנים שיש לו: שנותנין ממון ומתכפר להן. שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת מיתה בידי שמים וסמיך ליה אם כופר יושת עליו אלמא אית להו פדיון למומתין בידי שמים: [ת"ל כל חרם לא יפדה. מי שעומד לחרם ליהרג אין לו פדיון: מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה כמו מגדף ומכה אביו ואמו: מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה. כל שאר חייבי מיתות בית דין] ת"ל כל חרם. מרבה הני והני: [ות"ק מי קאמר דלא. מי קאמר דאינו נודר מעריך ומקדיש: אלא בהני לא פליגי אלא באם הזיק פליגי]: מלוה על פה. דנזקין הן כמלוה על פה דלא הוי כחוב גמור הכתוב בשטר: [מלוה הכתובה בתורה דנזק הכתוב בתורה: ככתובה בשטר דמיא. וגובה מן היורשין]: ואיכא דמתני להא דר' יוסף דאמר במלוה ע"פ גובה כו' אהא היוצא ליהרג: שלא ניתן לחזרת עמידת ב"ד. שהואיל ונגמר דינו ליהרג אין חוזרין ומביאין אותו לפני ב"ד בשביל שחבל לפי שאין מענין את דינו אלא מאחר שנגמר דינו ליהרג [לאלתר] יהרג משום צער בעלי חיים:

מכלל דתנא קמא סבר ניתן לחזרת עמידת ב"ד א"ר יוסף במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי תנא קמא סבר [א]מלוה על פה גובה מן היורשין ור"ש בן אלעזר סבר אינו גובה מן היורשין רבה אמר דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין והכא [ב]במלוה הכתובה בתורה [א] ככתובה בשטר קמיפלגי תנא קמא סבר ככתובה בשטר דמיא ור' שמעון בן אלעזר סבר לאו ככתובה בשטר דמיא מיתיבי [ג]החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו א"ר אילא אמר רב כשעמד בדין והא הרגו קתני אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טריפה והאמר רב נחמן תני [ב] חגא מת וקברו [א] והילכתא דייתבי דייני אפומא דבירא תנו רבנן היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו חטא באותה שעה אין נזקקין לו מאי טעמא א"ר יוסף מפני שאין מענין את דינו א"ל אביי אי הכי אפילו רישא נמי כגון שהיה זבחו זבוח באותה שעה אבל אין זבחו זבוח [ג] מאי לא אדתני חטא באותה שעה אין נזקקין לו ליפלוג וליתני בדידה בד"א שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח לא ה"נ קאמר בד"א [ב]שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח נעשה כמי שחטא באותה שעה ואין נזקקין לו: מתני' [ג]האשה שיצאה ליהרג [ב] אין ממתינין לה עד שתלד ישבה על המשבר ממתינין לה עד שתלד האשה שנהרגה נהנין בשערה [ד]בהמה שנהרגה אסורה בהנאה: גמ' פשיטא גופה היא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב [1]כאשר ישית עליו בעל האשה ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה קמ"ל [ז]ואימא ה"נ אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן אמר קרא [2]ומתו גם שניהם לרבות את הוולד והאי מיבעי ליה [ה]עד שיהו שניהן שוין דברי רבי יאשיה כי [ד] קאמרת מגם: ישבה על המשבר וכו': מ"ט כיון דעקר גופא אחרינא הוא: אמר רב יהודה אמר שמואל האשה [ה]היוצאה ליהרג מכין אותה כנגד בית הריון כדי שימות הוולד תחילה כדי שלא תבא לידי ניוול למימרא דהיא קדמה ומתה ברישא והא קיימא לן דוולד מיית ברישא [ו]דתנן [ז]תינוק בן [ה] יומו נוחל ומנחיל [ו] ואמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב דווקא בן יום אחד אבל עובר לא דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב הני מילי לגבי מיתה [ז] איידי דוולד זוטרא חיותיה עיילא טיפה דמלאך המות ומחתך [ח] להו לסימנין אבל נהרגה היא מתה ברישא והא הוה עובדא ופרכים עד תלת פרכוסי [ט] [ז] מידי דהוי אזנב הלטאה דמפרכסת א"ר נחמן אמר שמואל [י]האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין [י] ומקרעים את כריסה ומוציאין את הוולד פשיטא מאי עביד
מחתך

ח) **לחזרת עמידת ב"ד.** שאין אתה יכול להחזירו לב"ד ולעמוד בדין על מה שחבל שאין מענין את דינו: **מכלל דת"ק סבר כו'.** בתמיה: **והרגו.** השור הרג את החופר: **פטור.** בעל השור: **חייבין לשלם.** אלמא מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וקשיא למאן דאוקי פלוגתייהו דרבי יוסי ות"ק דמתני' באם הזיק [ו:] דא"כ קשיא סתמא אסתמא. ואיכא דמותיב הך תיובתא לר"ש בן אלעזר אבל פליאה בעיני היאך יכול להקשות הא ר"ש תנא הוא ופליג: **כשעמד בדין.** קודם שמת וחייבוהו לשלם לפיכך גובה מן היורשין דכיון דדינו חרוץ לשלם ה"ל כמלוה בשטר: **והא תני חגא מת וקברו.** השור בבור כגון שהפיל עמו חוליא [יא] ואפ"ה חייבין יורשין: **והילכתא.** הא דקתני יורשין חייבין כגון דייתבי דייני אפומא דבירא וחייבוהו מיד לשלם: **מזין עליו.** זורקין בשבילו דם חטאתו ואשמו ולא הויא כחטאת שמתו בעליה כל זמן שלא נהרג: **חטא.** בשוגג באותה שעה שילא ליהרג כגון שראה חלב וכסבור שומן הוא ואכלו: **אין נזקקין לו.** שיפריש קרבן ליקרב: **מפני שאין מענין את דינו.** שימתינו מלהורגו עד [יב] שישחטו הזבח ויזרק הדם שעינוי הדין הוא: **רישא נמי.** דקתני כשחטא קודם לכן מזין עליו הרי ממתינים לו עד שישחט ויזרק: **מתני' אין ממתינין לה עד שתלד.** אלא הורגין ולדה עמה דחד גופא הוא: **ישבה על המשבר.** קודם שנגמר דינה: **ממתינין לה עד שתלד.** דכיון דעקר ונע ממקומו גופא אחרינא הוא: **נהנין בשערה.** ובגמ' [ט] מפרש טעמא: **אסורה בהנאה.** כדקי"ל (פסחים דף כב:) ובעל השור נקי [י] כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהן הנאה של כלום: **גמ' לרבות את הולד.** קס"ד משניהם יליף מדה"ל למיכתב ומתו ואנא ידענא דאין ומתו [יג] פחות משנים (א) : שניהם מיותר לדרשה: **שניהם שוין.** הנואף והנואפת יהו בני עונשין אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול או הוא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין אין הגדול נהרג: **ומשני** [יד] אנו מגם ילפינן: [טו] **לידי ניוול.** שאם יהא חיות בולד יצא לאחר מיתת אמו וניוול הוא: **נוחל.** אם נפלה לו ירושה בו ביום ובו ביום מת מנחילה לקרוביו מאביו: **ואמר רב ששת.** האי נוחל ומנחיל ליכא לאוקומי בנכסי אביו דא"נ לא אתיליד איהו הוו ירתי קרוביו נכסי אביו היכא דאין בנים: **אלא נוחל בנכסי אמו.** אם מתה בו ביום ואפי' הוא מת בו ביום נוחל נכסי אמו ומנחילן מכחו לאחיו מאביו שאינן בני אמו דאי לאו הוא הוו ירתי לה קרוביה ולא אמרי' נפל הוא ואינו בן נחלה: **אבל עובר.** אם מתה מעוברת לא ירתי לה קרובי העובר דהוא מת ברישא: **ומשני ה"מ.** דהוא מיית ברישא לגבי מיתה כשהיא מתה מיתת עצמה: ופרכינן וגבי מיתה מי מיית הוא ברישא והא הוה עובדא ופרכים לאחר מיתת אמו: **זנב הלטאה.** אם חותכין אותה מפרכסת החתיכה ואע"פ שאין בה חיות: **ומקרעין את כריסה.** דזימנין דמיקרי דהיא מייתא ברישא:
מחתך

מיתיבי בור ברה"ר. לרבה פריך דאמר לעיל מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וכן [טז] העתיק ר"ת בספרו ומלי נמי למפרך לרב יוסף דהא סבר נמי שיעבודא לאו דאורייתא אלא[יז] פירש דבריו יותר: **אמר** רב אילא א"ר כשעמד בדין. לאו משום קושיא דרבה משני רב הכי שהרי רבה שנים רבות אחר רב היה אלא משום דפרכינן ליה מיניה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה:) דאמר התם דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין ולנפשיה משני: **דיתבי** דייני אפומא דבירא. ומ"מ איצטריך למימר מת וקברו דס"ד דבעינן יצא בעל השור ויעמוד על שורו (סנהדרין דף יט.) קמ"ל דשפיר עמד עליה: **מזין** עליו מדם חטאתו ומדם אשמו. דאין חטאת [ואשם] קריבה לאחר מיתתו אבל עולתו קריבה: **ישבה** על המשבר כו'. פרש"י קודם שנגמר דינה וליתא דאיוצאה ליהרג קאי וכל היוצא ליהרג לאחר גמר דין כדמשמע בכל הנהו דמדכר לעיל במתני' בשמעתין וכן משמע בפ' כל הגט (גיטין דף כח:) דמדכר ביוצא לידון ויוצא ליהרג והיינו טעמא דרישא דאין ממתינין משום עינוי הדין [יח] (כלל) כדמשמע פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) דליכא עינוי הדין אלא לאחר גמר דין מדקאמר היכי ליעביד לדייניה במעלי שבתא ולגמר דיניה בשבתא וליקטליה בחד בשבתא נמצא אתה מענה את דינו וכו' וכי קאמר ליגמר דיניה בחד בשבתא קאמר מנשו לטעמייהו ולעינוי לא חיישינן:

הדרן עלך הכל מעריכין

א) [לעיל ו: וש"נ], ב) [לעיל ו: וש"נ], ג) [ב"ב קעה:], ד) [עי' תוס' סוטה כו. ד"ה וזו], ה) [קדושין י. סנהדרין סו:], ו) ב"ב קמב. נדה מד., ז) [ב"ב קמב: נדה מד: חולין כא.], ח) [שייך לדף ו:], ט) [ע"ב], י) [שמות כא],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב

2. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לרבות וכו' פחות משנים ופריך שניהם כצ"ל והד"א:

גליון הש"ס

גמ' והילכתא דייתבי. כעין זה בב"מ ד' ט ע"ב והלכתא בכפות: מתני' אין ממתינין. ע' סוטה דף כו ע"א תוס' ד"ה מעוברת:

מוסף רש"י

כשעמד בדין. דמעשה ב"ד כמלוה בשטר דמי (רשב"ם ב"ב קעה:). **כשעשאו טריפה.** שעשאו השור טריפה ועמד בדין קודם שילתה נשמתו (שם). **מת וקברו.** השור דחפו וקברו בתוך קרקעית הבור (שם). **אפומא דבירא.** לפני מותו (שם). **נוחל בנכסי האם.** אם מתה אמו ביום שנולד, הרי הוא יורשה וכשמת הוא באין אחיו מאביו ויורשין הימנו נכסי אמו, דאי לאו איהו הוו שקלי ליה קרובי האם, דבן נוחל את אמו אבל האם אינה נוחלת את בנה, וכל שכן קרובי האם שאין נוחלין אותו, דכתיב (במדבר א) למשפחותם לבית אבותם, משפחת האם אינה קרויה משפחה (נדה מד.). **אזנב הלטאה דמפרכסת.** כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה חיות, שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת, חיתוך הזנב מפרכס (חולין כא.).

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הל' כב [טוש"ע ח"מ סי' תי סעי' לח]:
עג ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ה ופ"ג מהל' שגגות הל"ב:
עד ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:
עה ד מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה כב:
עו ה מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:
עז ו מיי' פ"א מהל' נחלות הלי"ג וע' בהשגות ובמ"מ ובל"מ סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רעו סעיף ה:
עח ז מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה טו טוש"ע או"ח סי' של סעי' ה:

שינויי נוסחאות

א] תיבות ככתובה בשטר נמחק (ש"מ), ב] שם הגירסא תנא (גליון). תני רב חגא מת וקברו. ס"א כגון דיתבי כו' (ש"מ), ג] זבוח באותה שעה מאי (ש"מ), ד] קאמר יעב"ץ, ה] בן יום אחד (ש"מ), ו] ומנחיל והוינן בה נוחל ממאן מאבוה ומנחיל למאן לאחי דאבוה אי בעו מיניה לירת אי בעו מאבוה לירתו ואמר רב (ש"מ), ז] דאיידי דוולד (ש"מ), ח] ומחתך ליה לסימנין ברישא אבל נהרגה היא מתה ברישא. והוא מיית ברישא והא (ש"מ), ט] פרכוסי אמר מר בר רב אשי מידי (ש"מ), י] סכין וקורעין את (ש"מ), יא] חוליא ונקבר בה החופר ואפ"ה (ש"מ), יב] עד שישחטו הזבח כצ"ל (ש"מ), יג] פחות משנים ושניהם כצ"ל והד"א (ש"מ), יד] אנן מגם ילפינן וכו' כצ"ל (ש"מ), טו] ילפינן הס"ד ומה"ד בית הריון, בית הרחם הס"ד ומה"ד לידי (ש"מ), טז] וכן הגיה ר"ת (ש"מ), יז] אלא הוא פירש (ש"מ), יח] נ"א משום עינוי הדין אבל קודם גמר דין ליכא עינוי הדין כלל כדמשמע כו' (צ"ק),

רבינו גרשום

[אמר רב יוסף במלוה כו']: והרגו **פטור**. בעל השור שלא היה לו לחפור ברשות הרבים: **אלא שאם מת.** גם השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם וקשיא למ"ד מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא: **[אמר ר' אילא.** לעולם לאו ככתובה בשטר דמיא אלא משום הכי חייבין יורשין בשעמד בעל הבור בדין ונתחייב קודם שמת: הילכתא יורשין חייבין]: **והא הרגו קתני.** דלא הוה ליה שהות למיקם בדין: **שעשאו.** שור לבעל הבור טרפה וקם בדין והדר מית: **והא תני רב חגא וקברו.** שקברו שור בנפילתו לבעל הבור שהפיל עליו אדמה ומתו שניהם באותה אדמה ונקברו דאי אפשר לו לעמוד בדין: לעולם לאו ככתובה בשטר והכא אמאי יורשין חייבין כגון **דיתבי בי דינא אפומא דבירא** וחייבוהו קודם שתצא נשמתו לאלתר: **מזין עליו.** למזבח: **מדם חטאתו.** שאם חטא קודם לכן והפריש קרבן ואח"כ נגמר דינו מזין עליו מדם חטאתו קודם שיהרג כדי שיתכפר על אותו חטא: **[חטא באותה שעה** שיוצא ליהרג: **אין נזקקין לו** לעכבו עד שיפריש חטאתו. שאין מענין דינו עד שישחט ויזרק: **זבח זבוח.** חטאתו: **האשה.** מעוברת היוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד אלא ממיתין אותה עם ולדה דעובר כגופה הוא: **ממונא דבעל הוא.** הוולדות]: **עד שיהו שניהן שוין.** מזידין. {אבל אם אחד מהן שוגג} או אם היתה היא ילדה והוא גדול או איפכא אינו נהרג: ההוא משניהם נפקא. כי קא מרבינן לוולד מגם: **[כיון דעקר.** לצאת]: **שלא תבוא לידי ניוול.** שאם היה העובר חי לאחר מיתת אמו היה מפרכס ויוצא והיתה שופעת דם [מאותו מקום] ותתנוול בפני הכל הילכך מכין אותה בבטן כנגד הוולד: **[תינוק בן יום אחד.** שמתה אמו כשילדתו והתינוק מת למחר: **נוחל ומנחיל.** **נוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב.** שאם הוא מאם אחת ואחיו מאם אחרת וירש הוא מאמו נכסים מנחיל לאחין מן האב דאחין מן האב יורשין זה את זה: **אבל עובר לא.** כלומר שמתה אמו ולא נולד אין אחין נוחלין נחלת אמו **דהוא מיית ברישא** בבטן אמו קודם אמו **ואין הבן יורש את אמו בקבר** מאחר שמת קודם אמו להנחיל לאחין מן האב אלמא דעובר מיית ברישא דאי איהי מתה ברישא לירתה ולירתינהו לאחין]: **טיפתא דמלאך המות.** טיפה של מרה: **ופירכס תלתא פירכוסי.** ניענע עצמו ג' פעמים העובר אחר שמתה אמו: **ההוא פירכוס.** לאו פירכוס דאית ביה חיות הוא אלא הוי כזנב הלטאה שמפרכסת אחר שנחתך הזנב ממנה מפרכס הזנב:

א) ונראה דל"ל מת וקברו והילכתא דיתבי ס"א כגון דיתבי וכו' וכוונתו דס"א לא גרסי והילכתא וכ"ה בא"ת בב"ב דף קעה.

שיטה מקובצת

ישבה על המשבר. פרש"י קודם גמר דין ולא נהירא דאיוצאת ליהרג קאי ויוצאת ליהרג היינו אחר גמר דין כדמוכח בגיטין בפ' כל הגט (כח:) דתנן עיר שהקיפוה כרקום וספינה המטורפת בים והיוצא לידון וכו' אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהם חומרי חיים וכו' ועוד קשה לי נפלוג בדידיה (בלא) בישבה על המשבר בין קודם גמר דין ובין לאחר גמר דין ומסתבר דקרא דומתו גם שניהם אית לן לאוקמי בנגמר דינה למיתה דקודם גמר דין למה נפסיד ממון הבעל כיון דאפשר לשהויי וליכא עינוי הדין הילכך אחר גמר דין איירי ואפי' הכי כיון דנעקר ממנה גופא אחרינא הוא ולא קטלינן ליה. וקשה ממתני' דאהלות (פ"ז מ"ו) ומייתי לה בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין עב:) אשה המקשה לילד מחתכין עובר שבמעיה ומוציאין אותו אבר אבר מפני שחייה קודמין לחייו יצא ראשו אין נוגעין בו, אלמא כל זמן שלא הוציא ראשו מותר להרגו וי"ל דלעולם מותר להרגו והא דממתינין לה משום ממונא דבעל ואף בלא נעקר נמי הוה אמרינן דממתינין לה משום ממונא דבעל אי לאו קרא דומתו גם שניהם ומיהו קשה כיון דמותר להרגו אמאי מחללין עליו את השבת כדאמרי' בשמעתין אמר רבא לא נצרכא אלא להביא סכין דרך ר"ה, הילכך נראה דחשיב כספק פיקוח נפשות ומחללין עליו את השבת, וכן במתניתין ממתינין לה כיון דספק נפשות הוא אסור להורגו ובמתני' דאהלות דוחין ספק נפש מפני נפש ודאי ומצילין את אמו במיתתו והכי אמרי' בגוסס לר"י בן בתירא בפרק (בן סורר ומורה) [הנשרפין] (סנהדרין עח.) דגוסס בידי אדם ההורגו פטור ומחללין עליו את השבת עכ"ל הרא"ש ז"ל ובתוס': **עד שיהיו שניהם שוין.** פ"ה היא קטנה כו' ור"ת פי' לאפוקי גדול שבא על קטנה מאורסה כדאמר בכתובות (כט.) לר"מ נערה ולא קטנה ובעי [מיניה ר' יעקב בר אדא מרב (בסנהדרין סו:)] לר"מ מסקילה ממעיט ליה כלומר שאין הבועל בסקילה אבל חנק חייב או דילמא לגמרי ממעיט ליה ועלה קא מייתי עד שיהיו שניהם שוין [במיתה אחת] אבל בעל קטנה מאורסה שאם היתה נערה דינה בסקילה לא נידוננו בחנק: **הני מילי לגבי מיתה.** גליון. והיינו דאמרי' בבהמה המקשה (חולין עד.) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי דכיון דנשחטה האם אפשר שלא מת אבל קשה מהא דאמרי' בשלהי פ"ב דחולין (דף לח:) גבי יוצא דופן דמתה אמו והדר ילדתיה הא אמרי' כו', הרא"ש ז"ל. ועי' (בנדה) בפ' יוצא דופן בתוס' דף מד (ע"א ד"ה איהו) ובפ' מי שמת (בב"ב) דף קמב (ע"ב ד"ה דהוא): **רש"י סד"א אבל עובר.** ברישא וכשמתה היא לא נפלו הנכסים לו דהוי כמי שהוא בקבר ואין יורש את אמו לאחר שמת הוא קודם להנחיל לאחיו מן האב מכוחו אלמא מדעובר אינו מנחיל מכלל דהוא מיית ברישא: **ד"ה ומקרעין.** ברישא וליכא למפרך מהא דאמרי' לעיל דעובר מת בהדי אמו דטעמא מאי דכל זמן שהעובר במעי אמו זן העובר ע"י האם כדאמרי' במס' נדה (ל:) דסתום הפתוח ופתוח הסתום ומיד כשמלאך המות מטיל לתוך פה האם הולכת הטיפה בתוך מעי העובר ואיידי דזוטר חיותיה מית ברישא אבל יושבת על המשבר כבר נעקר העובר במעיה ופתוח הפתוח וסתום הסתום ואינו זן מאותה שעה על ידי האם ולא מת ע"י האם דהטיפה אינה מזקת שהרי כבר נסתם אותו הפתח כך שמעתי. כך מצאתי ונראה לרבי יפה עכ"מ: **תוס' ד"ה מיתיבי כו' ומצי נמי.** ונ"ב לשון הרא"ש ז"ל וה"ה דלרב יוסף נמי מצי פריך מדקרי ליה מלוה ע"פ לכולי עלמא אלמא לאו ככתובה בשטר דמיא, אלא משום דלא קאמר בהדיא לאו ככתובה בשטר כדאמ' רבה: **ד"ה דיתבי דייני.** א) נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל וקשה דלמה ליה למיתני מת וקברו כיון דאיירי דעמד בדין מאי נפקא מינה אם מת אח"כ, וי"ל דלרבותא נקטיה דאע"פ שהוא קרוב למות קרינן ביה יבא בעל השור וכו' ע"כ:

עט א מיי' פ"ב מהל' שבת הל"ח טוש"ע או"ח סי' שכט סעי' ג:
פ ב מיי' פי"ד מהל' אבל הל' כא עיי' כ"מ טוש"ע יו"ד סימן שמט סעי' ב:
א ג מיי' פ"ג מהל' ערכין הל"ג:
ב ד מיי' שם הל"א [רב אלפס כתובות פ"י דף קיח.]:

תורה אור השלם

1. וְכָל עֶרְכְּךָ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשָּׁקֶל: ויקרא כז כה
2. וְאִם מָךְ הוּא מֵעֶרְכֶּךָ וְהֶעֱמִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יַד הַנֹּדֵר יַעֲרִיכֶנּוּ הַכֹּהֵן: ויקרא כז ח

מוסף רש"י

שער נשים צדקניות. שבעיר הנדחת מהו, אי הוו בכלל ואת כל שללה תשרף או לא (סנהדרין קיב.). **בפאה נכרית.** גדיל של שערות דעלמא שעושין לנוי קא מבעי ליה לרב יוסף אם של לדקניות הוי (שם).
הדרן עלך הכל מעריכין

שינויי נוסחאות

א] בסנהדרין קיב. איתא בעי רב יוסף, **ב]** מה התם גופה אף הכא נמי גופה (ש"מ), **ג]** כוותיה דרב ותניא כוותיה דרב נחמן בר יצחק (ש"מ), **ד]** אין בערכין פחות (ש"מ וכ"ה בצ"ק), **ה]** היו בידו חמש (ש"מ), **ו]** אין בערכין פחות (ש"מ), **ז]** צ"ל בערכין (צ"ק), **ח]** היו בידו חמשה (ש"מ), **ט]** דאתא אבל היכא (ש"מ), **י]** היו בידו חמש (ש"מ), **יא]** לראשונה ס"א הך חדא (ש"מ), **יב]** צ"ק מ"ז, **יג]** צ"ק, **יד]** לאתסורי בהדה (ש"מ), **טו]** התם בפרק חלק (ש"מ), **טז]** וניזול עמה אי (ש"מ), **יז]** בס"א: דכגופה, **יח]** אין בערכין (ש"מ וכ"ה בצ"ק), **יט]** הנערך (צ"ק), **כ]** צ"ל בערכין, **כא]** וא"ת מנא לן לרבויי (ש"מ),

שיטה מקובצת

קמ"ל. ותימא דמשמע דכיון דיושבת על המשבר מחזקינן הולד בחי ובאהלות תנן דוקא יצא ראשו אין נוגעין בו וי"ל דהכי מיירי נמי ביצא ראשו ולכך מחללין עליו את השבת. תוס'. (אא"ה עי' לעיל במ"ש בתוס' הרא"ש בד"ה ישבה על המשבר עכ"ה): **באומרת.** עי' תשובת הרשב"א סי' ש"ל: **זו מיתתה אוסרתה.** ושיער מיתה אינו אוסרתו דלאו בר מיתה היא דאין עתידה להשתנות ומהאי טעמא ניחא מה שמקשים בב"ק (י. תוד"ה שהשור) אמאי איצטריך שור ולא אדם למעוטי אדם מבור תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמיתה שלו לאפוקי אדם שאין המת שלו שהרי המת אסור בהנאה דגמרי' (ע"ז כט:) שם שם מעגלה ערופה ומהאי טעמא ממעיט התם (ב"ק נג:) שור פסולי המוקדשים שנפל לבור דפטור ולפי שמעתין ניחא כיון דשערו מותר הוי שפיר המת שלו. תוס': **גמר דינה אוסרתה.** מכאן משמע דלא כפר"ת דאמר שור הנסקל מותר לחרוש בו אפילו לאחר גמר דינו ואינו אסור אלא לשחוט ולהנות ממנו לאחר מיתה והכא משמע דגמר דינו אוסרתו אפי' מחיים ומשמע דהלכה כרב נחמן בר יצחק. תוס'. עי' בתוס' סנהדרין דף פ (ע"א ד"ה בשור): **מתה אין נותנין.** משמע דהיינו כי לא אמרה דאי אמרה מה לי מתה ומה לי יוצא ליהרג וה"ה דהמ"ל או כולה במיתה או כולה ביוצא ליהרג תוס': **פשיטא אלא שנויי המת כו'.** גליון והקשה הר"ר אלחנן הא איצטריך לאשמועינן דשער המת אסור בהנאה כגוף המת לאפוקי מדרב נחמן וי"ל דאי לא אתא לאשמועינן אלא הא הוה ליה למיתני הכי האומרת תנו שערי לבתי אין נותנין מפני שהוא כגופה. הרא"ש ז"ל:
פרק שני ונתן ארבע לשניה. עי' בהשמטות בסוף המסכת: **בעל חוב מאוחר שקדם וכו'.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **בעידנא דיהיב לראשונה.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **תוס' ד"ה אין בערכין כו' את הכל.** גליון. דהכי תניא בתוספתא (פ"א ה"ג) היה בידו סלע ונתן הימנו ג' דינרים ולא הספיק ליתן דינר האחרון עד שהעשיר מגלגלין עליו את הכל שאילו מתחילה נתנו היה פטור היו בידו שלשים סלעים ונתן מהן כ"ט ולא הספיק ליתן את האחרונה עד שהעשיר מגלגלין עליו את הכל. לשון הרא"ש ז"ל: **ד"ה ההוא וכו' וי"ל וכו'.** נ"ב וז"ל הר"י בגליון י"ל כיון דכתי' חמשת שקלים בנערך ס"ד דבתר הנערך אזלינן קמ"ל ע"כ:

מחתך בבשר הוא אמר רבה לא נצרכה להביא סכין דרך רשות הרבים ומאי קמשמע לן דמספיקא מחללינן שבתא א)תנינא אמי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק כנעני ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מהו דתימא התם הוא דהוה ליה חזקה דחיותא אבל הכא דלא הוה ליה חזקה דחיותא מעיקרא אימא לא קמ"ל: האשה שנהרגה וכו': ואמאי איסורי הנאה נינהו אמר רב באומרת בתנו שערי לבתי אילו אמרה תנו ידי לבתי מי יהבינן לה אמר רב בפאה נכרית טעמא דאמרה תנו הא לא אמרה תנו גופה הוא ומיתסר והא מיבעיא ליה לר' יוסי בר' חנינא דבעי א] ר' יוסי בר' חנינא שער נשים צדקניות מהו ואמר רבא בפאה נכרית ב)(לא) קמיבעיא ליה כי קמיבעיא ליה לר' יוסי בר' חנינא דתלי גבסיכתא הכא דמחבר בה טעמא דאמרה תנו הא לא אמרה תנו גופה הוא ומיתסר: קשיא ליה לרב נחמן בר יצחק והא דומיא דבהמה קתני מה התם ב] גופיה אף ה"נ גופיה אלא א"ר נחמן ° זו מיתתה אוסרתה וזו גמר דינה אוסרתה תני לוי כוותיה דרב ג] תני לוי כוותיה דר"נ בר יצחק תני לוי כוותיה דרב האשה שיוצאה ליהרג ואמרה תנו שערי לבתי נותנין מתה אין נותנין מפני שהמת אסור בהנאה פשיטא אלא שנויי המת אסור בהנאה תניא כוותיה דרב נחמן בר יצחק האשה שמתה נהנין בשערה בהמה שנהרגה אסורה בהנאה ומה הפרש בין זה לזה זו מיתתה אוסרתה וזו גמר דינה אוסרתה:

הדרן עלך הכל מעריכין

אין ד] גנערכין פחות מסלע ולא יתר על חמשים סלע כיצד נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום פחות מסלע והעשיר נותן חמשים סלע היו ה] בידיו חמש סלעים ר"מ אומר אינו נותן אלא אחת וחכמים אומרים נותן את כולן אין ו] נערכין פחות מסלע ולא יתר על חמשים סלע: **גמ'** אין נערכין ז] פחות מסלע מנלן דכתיב 1וכל ערכך יהיה בשקל הקדש ד)כל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין משקל ולא יתר על חמשים סלעים דכתיב חמשים: היו ח] בידיו חמשה כו': מ"ט דר"מ כתיב חמשים וכתיב שקל או חמשים או שקל ורבנן ההוא לכל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותים משקל הוא דאתא ט] היכא דאית ליה אמר קרא 2אשר תשיג יד הנודר והרי ידו משגת ור"מ ההוא יד הנודר ולא יד הנידר הוא דאתא ורבנן לאו ממילא שמעת מינה דהיכא דידו משגת שקול מיניה א"ר אדא בר אהבה היו י] בידיו ה)חמש סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ארבע לשניה ואחד לראשונה יצא ידי שתיהן מ"ט ו)ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה בעידנא דיהיב לשניה משעבד לראשונה בעידנא דיהיב לראשונה יא] תו לית ליה

נתן

אין כ] נערכין פחות מסלע וכו'. יא) פחות מסלע והעשיר לאו דווקא פחות מסלע אלא אפי' נתן כל הערך חוץ מסלע אחד מגלגלין עליו את הכל: **ההוא** יד הנודר ולא יד הנידר. ואם תאמר כא] מה לי לרבויי נידר דאיצטריך קרא למעוטי וי"ל כיון דכתיב קרא (חמשים) (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש דלא יהא ערך פחות משקל ואשכחן ערך חמשים ס"ד דהאי טעמא משום השג יד ידעינן מסברא ואזלינן בתר הנידר קמ"ל קרא דאשר תשיג יד הנודר דלא אזלינן בתר הנידר: **בעידנא** דיהיב לראשון לית ליה. תימה דבעידנא דנדר לראשון היה לו ה' סלעים ואיך מפטר כשנתן להם אחת התנן פרק השג יד (לקמן דף יז:) היה עשיר פי' בשעת הנדר והעני כשבא לפרוע לכהן או עני כשנדר ולא נתן כלום והעשיר נותן ערך עשיר ואומר רבינו דהך דלקמן דוקא שהעריכו הכהן בעודו עשיר ולכך כשהעני שוב נותן ערך עשיר אבל אם נדר כשהוא עשיר ולא הוערך והעני נותן ערך עני ובשמעתין הכי הוא נתן ד' לשניה שהכהן העריכו תחילה על השניה וחזר והעריכו על הראשון ונתן על פיו אחד על הראשון ולכך נפטר ממנה דלא הוערך עליה בעוד שהיו בידו החמש סלעים:

כיון

מחתך בבשר בעלמא הוא. ואין חיוב אלא בחובל בחי דמוליא דם: יב] (**נהנין בשערה.** רגילות היו נשים כששערן מועט לקשור שיער נשים נכריות לשערן והוא פיאה נכרית): **פיאה.** קליעה (א): י) **מת אסור בהנאה.** דכתיב ז) ותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה במסכת ע"ז באין מעמידין (דף כט:): **בפיאה נכרית.** לאו שערה ממש קאמר אלא שהיתה לה פיאה משיער אשה אחרת קשורה לשערה יג] [דרגילות היו נשים כששערן מועט לקשור שיער נשים נכריות לשערן והוא פיאה נכרית] ואמרה תנו אותה לבתי וקמ"ל מתני' דאע"ג דקשורה לה כיון דאמרה תנו גליא דעתה דלא ניחא לה דתיהוי כגופה לאיתסורי יד] בהדיה וכנטולה מחייס דמיא: **שער נשים לדקניות.** של עיר הנדחת שלא הודחו עמה מהו ואמר רבא התם טו] בחלק (סנהדרין קיב.) פיאה נכרית שקשרה הלדקת לשערה קא מיבעיא ליה אי כגופה היא ונילול טז] אי כממונה וקי"ל (שם) לדיקים שבתוכה יולאין ממנה ערומים וכל ממונם נשרף דכתיב ח) ואת כל שללה תקבוץ וגו' אלמא מספקא ליה אי כגופה אי לאו כגופה ותיפשוט ליה מהכא דגופה יז] הוא דטעמא דאמרה תנו כו': **קשיא ליה לר"נ.** הא דמוקמינן למתניתין בפיאה נכרית והא דומיא דבהמה קתני וכו': **אלא א"ר נחמן.** לעולם שערה ממש ודקשיא לך איסורי הנאה נינהו ל"ק דשיער המת לא מיתסר בהנאה דלא דמי לשיער בהמה שנהרגה דאשה מיתתה אוסרתה ושיער לאו בר מיתה הוא שאין עשוי להשתנות אבל בהמה גמר דינה אוסרתה כדאמר בפסחים בפ' כל שעה (דף כב:) ממשמע שנאמר סקל יסקל השור ט) איני יודע שהוא נבילה ואסורה באכילה ומה ת"ל לא יאכל את בשרו י) מגיד שאם שחטו לאחר גמר דינו אסור ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כו' והילכך כל דמחובר בה בשעת גמר דין מיתסר בהדה: **תני לוי כוותיה דרב.** דמוקים לה בדאמרה תנו ובפיאה נכרית: **מתה.** ולא אמרה תנו אין נותנין כו': **פשיטא.** דמש"ה אין נותנין שהמת אסור בהנאה אלא ודאי ה"ק שנויי המת כגון פיאה נכרית אסורין בהנאה ולהכי קתני להאי מפני משום דקא בעי לגלויי עלה דלאו בשערה ממש קא מיירי: **בהמה שנהרגה אסורה בהנאה.** אפי' שערה:

הדרן עלך הכל מעריכין

אין יח] **נערכין פחות מסלע.** שאפי' עני הנדור יט] בהשג יד לא יתן פחות מסלע: **ולא יותר על חמשים.** דזהו גדול שבערכין הכתובין בפרשה: **נתן סלע.** בן עשרים שערכו חמשים והיה עני ונתן סלע לערכו דעני נידון בהשג יד והעשיר פטור: **נותן חמשים.** דבנתינה קמייתא לא יצא ידי ערכו ועדיין ערכו עליו ועני המעריך את עצמו והעשיר קודם נתינה נותן ערך עשיר כדילפינן לקמן בפ' השג יד (דף יז:): **היו בידו חמש סלעים.** עני בן עשרים שהעריך עצמו והיה לו ה' סלעים: **גמ' ההוא לכל ערכין שאתה מעריך הוא דאתא.** שאפי' עני שבעניים לא יתן פחות ומיהו היכא דאית ליה טפי יהיב דכתיב על פי אשר תשיג: **יד הנודר ולא יד הנידר.** שעני שהעריך את העשיר נותן ערך עני: **לאו ממילא שמעינן מינה כו'.** אע"ג דקרא להכי אתא ולא יד הנידר מיהו על פי אשר תשיג כתיב וממילא שמעת דהיכא דידו משגת שקול מיניה: **ונתן ד' לשניה.** על פי כהן יצא ידי שניהן ואפי' לרבנן הואיל ויהיב לשניה ברישא: **מה שגבה גבה.** והילכך כי יהיב לראשונה כל מה דאית ליה יהיב לה ולשניה ליכא למימר אמאי לא יהיב כולהו חמש משום דבעידנא דיהיב לשניה משתעבד לה לראשונה דהא אפילו מאי דיהיב לה לאו דידה הוא:

נתן

מסורת הש"ס

א) יומא פג., ב) ע' בשאלתות, ג) [פי' יתד ועיין ברש"י סנהדרין קיב.], ד) [לעיל ד. בכורות י:], ה) [כתובות נ. נד. ב"ק לד.], ו) ד"ז שייך למטה קודם ד"ה פשיטא, ז) [במדבר כ], ח) [דברים יג], ט) [שמות כא], י) [שם], יא) עי' בצ"ק,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נהנין בשערה וכו' נכרית פאה קלועה הס"ד ואח"כ מ"ה איסורי הנאה דמת אסור בהנאה:

גליון הש"ס

גמ' זו מיתתה אוסרתה. ע' ב"ק דף י ע"א תוס' ד"ה שהשור:

רבינו גרשום

מחתך בבשר הוא. כלומר כיון דמתה לית בה משום חבורה: [**בהמה שנהרגה אסורה בהנאה.** כדתרצינן בעל השור נקי: **איסורי הנאה נינהו** מת. דיליף שם שם מעגלה ערופה: **בפאה נכרית.** שער של אשה אחרת שלא היתה מחוברת לשערה ואותו שער מותר בהנאה: **שיער נשים צדקניות.** של עיר הנדחת דאמרי' התם צדיקים שבתוכה גופן פלט וממונן אבד **ואמר רבא בפאה נכרית קא מיבעיא** ליה אי הוי כממון ולא גופה הוא או דילמא כיון דמחבר ליה הוי כגופה. ודאי] אי מחבר לה. לא קא מיבעיא ליה דודאי כגופה ופלט כי קא מיבעיא ליה דתלי הפאה בסיכתא: **טעמא דאמרה תנו.** הוי כמופרש ממנה: **מה התם גופה.** דבהמה אין לה פאה נכרית אף הכא באשה בשערה דגופה קא מיירי ולא בפאה נכרית: **אלא אמר רב נחמן.** היינו טעמא דנהנין בשערה דזו [אשה] מיתתה אוסרתה דאפי' אינה נהרגת [אלא] מתה כדרכה אסורה בהנאה וכי קא אסרה מידי דהוי גופה ממש דמשתנה מחמת מיתה שערה אינה משתנה הילכך כי אמרה קודם מיתה תנו הוי כמופרש ממנה ונתנון: **וזו.** בהמה: **גמר דינה אוסרתה.** בהנאה ולא מיתתה הילכך משעה שנגמר דינה [נגמר דינה אכולה] אגופה ואשערה הילכך אין נהנין בשערה: **שנויי המת אסור בהנאה.** אלמא בפאה נכרית קא מיירי: **ותניא כותיה דרב נחמן** דבשערה דגופה ממש קא מיירי:
הדרן עלך הכל מעריכין:
אין בערכין פחות מסלע. אין נוטלין לעולם מן המעריכין פחות מסלע ולא יותר על חמשים סלע: [**כיצד.** אמר ערכי עלי חמשים סלע ולא היתה ידו משגת אלא לסלע אחד ונתנו נפטר מן הערך אע"פ שהעשיר אינו נותן כלום. אבל אם נתן פחות מסלע והעשיר נותן חמשים סלע]: **היו בידו חמש סלעים.** וערכו היה חמשים: **ר' מאיר אומר אינו נותן אלא אחד.** הואיל ואין ידו משגת לכל הערך: **גמ' כל ערכין שאתה מעריך.** סתם לא יהיו פחות משקל ואינו נפטר עד שיתן סלע שלם כדאמרינן לעיל דהא כתב שקל בערך המועט וכתיב חמשים בערך המרובה: [**היכא דאית ליה.** יהיב מה דאית ליה דכתיב אשר תשיג יד הנודר: **ור' מאיר.** האי אשר תשיג יד הנודר אשר תשיג אתי למעוטי יד הנידר דעני שהעריך את העשיר נותן ערך עני מה שידו משגת ולא אזלינן בתר נידר]: **ולאו ממילא [שמעת מינה כו'].** כלומר דתרווייהו שמעינן מינה [ש"מ] דיד הנודר ולא יד הנידר ושמעינן מינה מדאמר אשר תשיג דהיכא דידו משגת שקלינן מיניה כל מה שיש לו: [**ונתן ארבע.** לערך שנייה ואחת לראשונה: **בעל חוב מאוחר.** האי ערך אחרון היינו בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה. כלומר כולהי הוו משעבדי לראשונה אי לאו דקדמה שנייה ומה שקדמה וגבתה זכתה בו הך חדא דשיירה משעבדא לראשונה ובעידנא דיהב לראשונה חד יצא דתו לא אית ליה דאין ידו משגת יותר הילכך יצא ידי שתיהם:

נתן ארבע לראשונה ואחת לשניה ידי שניה יצא ידי ראשונה לא יצא כולהו משעבדן לראשונה בעי רב אדא בר אהבה אהיו בידו חמש סלעים ואמר שני ערכי עלי בבת אחת מהו כיון דבבת אחת נדר כי הדדי תפסן יהיב תרתי ופלגא להאי ותרתי ופלגא להאי או דלמא כולהו א] חזיא להאי וכולהו חזיא להאי תיקו: אין בערכין פחות מסלע ולא יתר כו': הא תו למה לי הא קמשמע לן פחות מסלע הוא דליכא הא יתר על סלע איכא יתר על חמשים הוא דליכא הא פחות מחמשים איכא וסתמא כרבנן: מתני' באין פתח בטועה פחות משבעה ולא יתר על י"ז: גמ' ת"ר טועה שאמרה גיום אחד טמא ראיתי פתחה שבעה עשר שני ימים טמא ראיתי פתחה שבעה עשר דשלשה ימים טמא ראיתי פתחה שבעה עשר ארבעה ימים טמא ראיתי פתחה ששה עשר חמשה ימים טמא ראיתי פתחה חמשה עשר ששה ימים טמא ראיתי פתחה ארבעה עשר שבעה ימים טמא ראיתי פתחה שלשה עשר שמונה ימים טמא ראיתי פתחה שנים עשר התשעה ימים טמא ראיתי פתחה אחד עשר עשרה ימים טמא ראיתי פתחה עשרה אחד עשר ב] פתחה תשעה

שנים

רש"י

נתן ארבע לראשונה. שהעריכו הכהן על הראשונה תחילה לא יצא ידי ראשונה דבעי למיתב כל מה דבידיה כרבנן ואם חזר והעשיר נותן את כל הערך דנתינה קמייתא לאו כלום היא: **כולהו חזיא להאי כו'.** ועדיין אחד מן הערכין עליו: **הא יותר על סלע איכא.** אף על גב ג] דליכא חמשים סלע דאם היו בידו חמש סלעים נותן כולם דהיינו יותר על סלע ופחות מחמשים. וסתמא כרבנן דלר' מאיר ליכא השג יד שיהא יותר על סלע ופחות מחמשים במי שערכו חמשים ד] [אלא או חמשים] או סלע: **מתני' פתח.** תחילת נדות. שזה דין נדה דאורייתא ראתה היום מונה ששה והוא ראתה שנים מונה חמשה והן ואפילו ראתה כל שבעה ופסקה לערב טובלת ומשמשת ומיום שביעי ואילך הויין ימי זיבה אחד עשר יום שאם ראתה בהן יום אחד או שנים שומרת יום כנגד יום וטובלת ואם ראתה בהן ג' רצופין הויא זבה גמורה וטעונה ספירה ז' נקיים וקרבן ואם משכו ימי זובה חדש או שנה אינה חוזרת לתחילת נדות עד שתשב שבעה נקיים ישבה ז' נקיים וראתה הויא תחילת נדה ומונה ששה והוא וחוזרת לענייניה ככל המפורש ה] ואם לא ראתה באותן י"א יום ג' רצופין אינה זבה וכשתראה אחרי כן בין ראתה סמוך בין שהרחיקה ראייתה הויא תחילת ו] נדה ואפילו תראה שלשה רצופין אינה מונה אלא ארבעה והן שאין ימי זוב אלא באותן י"א יום שבין סוף ז] נדה זה לתחילת נדה הבאה וכן מפורש בהלכה אחרונה של מסכת נדה (דף עב.): **אין פתח בטועה פחות משבעה.** טועה שראתה היום ואינה יודעת אם בימי נדתה עומדת אם באותן אחד עשר יום של זיבה אין חוזרת לפתח נדותה בפחות מז' נקיים: **ולא יותר על י"ז.** נקיים כדמפרש בגמ': **גמ' תנו רבנן טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי.** היום ואינה יודעת אם בימי תחילת נדות הוא וצריכה למנות ששה והוא אם באותן אחד עשר ימי הזוב הוא ואינה צריכה לשמור אלא יום כנגד יום: **פתחה שבעה עשר.** שאם לא תראה עד לאחר י"ז לבד מיום זה אז חוזרת לפתח נדותה למנות ששה והוא דממה נפשך אם יום זה שראתה מתחילת ימי זיבה היה כיון שכלו י"א יום יצאה ימי ח] הזוב והרחיקה ראייתה שלא ראתה עד לאחר י"ז ותחילת נדה היא ואפילו אם תאמר שיום זה תחילת נדה ט] היא אעפ"כ יצאה ימי הזוב שהרי עברו ששה להשלמת ימי נדותה ואחד עשר שבין נדה לנדה הרי י"ז ולאחר י"ז כשראתה תחילת נדה היא אבל אם תראה ביום י"ז לא יצאה מן הספק אם יום נדה הוא או יום זיבה דיש לומר שמא יום זה שבאת לפנינו כשראתה ראשון לימי נדה היה ויום י"ז שראתה בו סוף אחד עשר יום שבין נדה לנדה הוא ואינה צריכה שימור י] או שמא יום ראשון שבאתה לפנינו מימי זיבה הוא וכשכלו י"א יום יצאה מימי הזוב ויום י"ז שראתה בו תחילת נדה הוא וצריכה למנות ששה והוא וכל שכן אם תראה קודם י"ז ובספיקה זו תעמוד לעולם עד שתשב י"ז נקיים וכל זמן שהיא בספיקה זו מקולקלת היא מאד שלעולם נחמיר עליה מספק שכשתראה יום אחד בתוך אלו יא] ימי שבעה עשר נאמר תחילת נדה יב] וצריכה ששה והוא וכשתראה שלשה רצופין נאמר ימי זוב הן וצריכה שבעה נקיים וקרבן מספק ואינו נאכל אבל לאחר י"ז אין להחמיר דודאי תחילת נדה ואם תראה שלשה רצופין תמנה ארבעה והן ולבסוף שבעה אם תראה תשמור יום כנגד יום יג] ויום יד] שלשה תהא זבה: **שני ימים טמא ראיתי פתחה י"ז.** לבד משני ימים הללו שאם לא תראה טו] עד לאחר י"ז תחילת נדה היא ממה נפשך אם שני ימים הללו מימי הזוב הרי כלו להם ימי הזוב לתשעה ימים אחר השנים וכשהרחיקה וראתה לסוף י"ז תחילת נדה ואם תחילת נדה טז] היא הרי כלו להם ימי נדות וזוב לסוף ששה עשר אחר יז] השנים שימי נדות וזוב אינן אלא י"ח וזו שלא ראתה עד לאחר י"ז שהוא יום עשרים לתחילת ראיית הספק יח] נדה היא אבל אם תראה ביום י"ז וכל שכן קודם לכן לא יצאה מן הספק דשמא אלו שני ימים תחילת נדה היו ולסוף ששה עשר אחר השנים כלו ימי נדות וזוב וזו שראתה ביום י"ז תחילת נדה היא או שמא יט] אחד משני הימים סוף י"א של זיבה היה והשני תחילת נדה ולא כלו ימי נדות וזיבות עד לאחר י"ז וזו שראתה ביום י"ז סוף זיבה היא והרי היא בספק וכל שכן אם תראה קודם כגון אם תראה ביום י"ג וי"ד עומדת בספק כ] דשמא ב' ימים הללו שבאתה לפנינו סוף ימי זוב היו וזו שלא ראתה שוב עד יום י"ג תחילת נדה היא או שמא שני הימים תחילת נדה היו ויום י"ג זה שמיני של ימי הזוב הוא ותשמור יום כנגד יום וכן בספק זה היא לעולם עד שתשב י"ז נקיים: **שלשה ימים טמא ראיתי פתחה י"ז.** כמו שפירשתי אבל קודם לכן כגון י"ז עצמו עומדת בספק וי"ל שמא שני ימים מהשלשה היו סוף זיבה והשלישי תחילת נדה ויום י"ז זה סוף זיבה הוא או שמא כולן השלשה תחילת נדה היו ולסוף ט"ו לבד מהשלשה כלו ימי נדות וזוב ויום י"ז זה תחילת נדה הוא אבל ליום י"ח יצאה מן הספק ממה נפשך: **ארבעה ימים וכו' פתחה ששה עשר.** שאם לא תראה עד לאחר ששה עשר לבד מהנך יצאה מן הספק ממה נפשך אם תחלת נדה היו הרי כלו ימי נדות וזוב לסוף י"ד אחר ד' הללו ואם ימי זוב היו כל שכן שכלו קודם ששה עשר ועכשיו תחילת נדה היא וא"ת שנים מהן היו סוף זיבה והשנים תחלת נדה אעפ"כ לסוף ששה עשר כלו ימי נדות וזוב והא ליכא למימר שמא השלשה סוף זיבה היו והרביעי תחילת נדה ולא כלו עד סוף י"ז דאם השלשה היו סוף זיבה כשראתה בד' אינה תחילת נדה דכיון שראתה ג' רצופין בימי זיבה זבה היא ולא תצא לעולם מידי זיבה להיות תחילת נדה עד שתשב שבעה נקיים כדכתיב (ויקרא טו) ואם טהרה מזובה וספרה וגו' ולאחר שישבה שבעה נקיים חוזרה לתחילת נדותה אבל אם תראה קודם לכן אפילו ביום ששה עשר איכא לספוקה בסוף זיבה ותחילת נדה דשמא שנים מהארבעה היו סוף זיבה והשנים תחילת נדה ויום ששה עשר סוף זיבה או שמא כא] הארבעה היו תחילת נדה או סוף זיבה וכבר יצאה מימי נדות וזוב: **ה' ימים טמא ראיתי פתחה ט"ו.** ממה נפשך לאחר ט"ו תחילת נדה היא אם תראה אבל יום ט"ו עצמו אם תראה בו הויא ספק דשמא שנים מהחמשה היו סוף זיבה והשלשה ימי נדות ועדיין יום ט"ו זה סוף ימי הזוב הוא. וכן כולה ברייתא מספקינן כב] לה שנים הראשונים בסוף זיבה והאחרונים מן הנדות אבל טפי מהכי ליכא לספוקי דאי אמרת ג' מהן סוף זיבה תו לא הוו אחריני ימי נדות כל זמן שלא ישבה ז' נקיים והשתא כי חזיא לאחר שישבה את ז' הימים הנקיים תחילת נדה היא:

שנים

תוספות

כיון דבבת אחת נדר כי הדדי תפסן. והלכך כשבא כהן להעריכו יש לומר שיתן תרתי ופלגא להאי וכן לאידך או דלמא כולהו חזו כג] ואין לו לכהן לומר רק שיפרע כל הה' סלעים לאחת דלאחת נשתעבדו ולא לשנים ואי יהיב תרי ותרי ופלגא להאי ופלגא להאי לא יצא ידי שתיהם שהרי הדין שיתנם לאחת לבד הלכך בעידנא דיהיב הה' לתרוייהו כד] כולהו משועבדים לאחת והוי כמו נתן ד' לראשון וצ"ל דמיירי שמעריכו על שתיהן ביחד דאי בזה אחר זה לא גרע מנתן לשניה וחזר ונתן על ראשון דהא ודאי בעלי חובין שוים כה] וגם מה שגבה לא גרע מאילו היה מאוחר:

פתחה י"ז. פירוש י"ז טהורים ואם תראה בי"ח נדה ודאי אבל אם תראה בי"ז שמא ראיית זבה היא דביום שראתה היתה תחילת נדה ויום י"ז הוא יום אחרון של י"א יום של זיבה:

שלשה ימים טמאים. שמא ב' ימים ראשונים מי"א יום ויום ג' ראשון לנדה הלכך צריכה י"ז ד' ימים פתחה ט"ז ממ"נ דאם נאמר דג' ימים קמאי כו] מי"א וז' אם כן משעברו עליה שבעה ימי ספירתה באה לפתח נדותה דליכא למימר דיום אחרון של הד' ימים התחיל נדותה דזה אי אפשר דכיון כז] שהיא זבה גדולה לעולם לא תהיה נדה עד אחר ספירת ז' ימים ימי טוהר דזיבה הלכך ליכא להבחין פתח נדותה כי אם לומר דשמא שנים קמאי מימי זיבה ולא התחיל נדותה עד יום שלישי ועברו עליה שני ימים מנדותה וכשימלאו לה חמשה ימים להשלים נדותה ועוד י"א דהיינו ט"ז ימים תמלא פתח נדותה:

ולא

א) אינו מובן לכאורה דנהי דעולין וטהורה לאחר י"ב מ"מ עדיין טועה היא ולכשתחזור ותראה תהיה בספק כמקודם וצ"ע.

רבינו גרשום

ידי ראשונה לא יצא. דכולהו הוו משעבדי לראשונה ידי שניה יצא דתו לא הוה אית ליה]: **או דלמא כולהו חזיא להאי.** ערך: וכולהו חזיא להאי. ערך ולא יצא ידי שניהם: [**הא יותר על סלע איכא ופחות מחמשים איכא.** כלומר דיהב מאי דאית ליה והא סתמא הוא כרבנן דאמרי נותן את כולם: **אין פתח בטועה פחות מז' ולא יותר על י"ז.** כלומר אשה שראתה דם וטועה היא שאינה יודעת אם בתוך ז' מימי נדתה היא אם בתוך י"א יום מימי זיבתה היא. שי"א ימים הן בין נדה לנדה שבהן תהא שומרת יום כנגד יום או זבה גמורה כשהיא רואה בהן ג' ימים רצופין הויא זבה גמורה וצריכה ז' נקיים וקרבן אבל לא תראה בהן אלא יום אחד תשמור אחריו יום נקי כנגדו וטובלת לערב ותטהר ואפילו ראתה שני ימים אע"ג דהויא זבה קטנה תשמור אחריהן יום ג' ותטבול לערב השלישי אבל אשה נדה ודאי הותרה אחר שבעה שאם ראתה דם ביום ראשון מונה ששה והוא וכן אם ראתה ב' ימים מונה חמשה והם וכן אפילו ראתה ששה מונה אחד והם וטהורה. ומשמיני ועד י"ח הם י"א יום לתורת זיבה כמו שפירשנו. מי"ח ואילך שוב פסקו ימי זיבה וחוזרין ימי נדה. אבל אם לא ראתה אלא ג' ימים בסוף אחד עשר סופרת אחריהן ז' נקיים אפילו חוץ לי"א יום מי"ח ואילך. אבל כשהיא טועה וראתה ואינה יודעת אם היא בתוך ימי נדתה או בתוך ימי זיבתה לעולם לא תצא מספיקה שתחזור לפתח נדתה ודאי עד שתפסוק ז' נקיים וזהו שיעור הפחות שיש לה וכן לא תמשוך ספיקתה יותר מי"ז יום שלאחר שתפסוק י"ז ימים נקיים תחזור להיתירה הראשון לפתח נדה ודאי ומפרש כיצד **טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי** ואינה יודעת אם בימי נדתה היא אם בימי זיבתה] **פתחה י"ז.** כלומר לא תחזור לפתח נדתה ודאי עד שתפסוק י"ז ימים נקיים. ולכך צריכה י"ז דאזלינן בכל האי ברייתא לחומרא [ולא לקולא] דאמרינן דלמא ההוא יום טמא הוי תחלת נדתה ומונה אחריו ששה ימים וי"א יום שלמים של ימי זיבה היינו י"ז יום ואח"כ תחזור לפתח נדתה ודאי ואי אמרת דלמא ההוא יום טמא הוה סוף זיבתה לא היתה צריכה לפסוק אלא ד' נקיים בלבד כדין זבה ולא יותר והיינו קולא ואי אמרת ההוא יום תחילת זיבה הוה לא היתה צריכה לפסוק אלא יום אחד בלבד והיינו טפי קולא הילכך מספקינן בתחילת נדה ויהבינן לה טפי [שיעורא] לחומרא: **שני ימים טמא ראיתי פתחה י"ז.** דאמרינן דלמא קמא הוה [סוף] י"א של זיבה ואידך תחלת נדה וצריכה לפסוק ששה של נדה וי"א של זיבה היינו י"ז ואי אמרת איפכא לא הוה צריכה לשמור אלא יום אחד והוי קולא: [**שלשה ימים טמא ראיתי פתחה י"ז.** דאמרינן דלמא תרי הוו דסוף י"א של ימי זיבה ושלישי דתחלת נדה וצריכה ששה וי"א כדאמרן ואי אמרת איפכא הוי קולא: **ארבעה ימים טמא ראיתי פתחה ט"ז.** דאמרינן תרי קמאי דסוף ימי זיבה ותרי בתראי דתחלת נדה ופשו ה' ימים דנדה וי"א הרי ט"ז ואי איפכא הוי קולא: **ה' ימים טמא ראיתי פתחה ט"ו.** דאמרינן תרי קמאי דסוף זיבה ותלת דתחלת ימי נדה פשו ד' דנדה וי"א דזיבה היינו פתחה ט"ו] וכן לכולהו אמרינן דלמא תרי קמאי דסוף ימי זיבה דהויא שומרת יום כנגד יום ואידך דתחלת ימי נדה ומאי דפשו להו מימי טהרה של ימי נדה קא חשיב בהדי י"א דזיבה ולפום כן הוי פתחה: [**ט' ימים טמא ראיתי פתחה י"א.** דכי חשבת תרי קמאי דסוף זיבה וז' דנדה לא פשו אלא י"א דימי זיבה]: **י' ימים טמא ראיתי פתחה עשרה.** ב' דסוף זיבה וז' דנדה ואחד דתחלת [ימי] זיבה פשו להו י' מימי זיבה. ואף על גב דהשתא הוו שלשה ימים דזיבה תרי קודם נדה וחד לאחר נדה לא מיצטרפי למיהוי זבה גמורה שתהא קרבנה נאכל עד שתהא שלשה ימים זבה רצופין או קודם ימי נדה או שלשה ימים אחר ימי נדה דלא מיצטרפי הני ימי זיבה י"א קמאי לאידך י"א ימי זיבה לישווייה זבה גמורה: **וכן י"א [ימים] טמא ראיתי פתחה תשעה.** חשוב ב' קמאי דסוף זיבה ושבעה דנדה ותרי דתחלת זיבה היינו י"א ימים טמא ראיתי ולא מיצטרפי הני דסוף זיבה להני דתחלת זיבה למיהוי זבה גמורה. פתחה תשעה דהכי פשו מימי זיבה:

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות ערכין הלכה יב:
ד ב מיי' פ"ח מהלכות איסורי ביאה הל' כב:
ה ג מיי' שם הלכה יז:
ו ד מיי' שם הלכה יח:
ז ה מיי' שם הלכה יט:

שינויי נוסחאות

א] כולהו חזו להאי וכולהו חזו להאי (ש"מ), **ב]** אחד עשר טמא ראיתי פתחה תשעה (ש"מ), **ג]** אע"ג דלכלל חמשים סלע לא בא דאם [תיבת דליכא נמחק] (ש"מ), **ד]** חמשים אלא או חמשים או (ש"מ), **ה]** המפורש למעלה ואם (ש"מ), **ו]** תחילת נדות ואפילו (ש"מ), **ז]** סוף נדות זה לתחילת נדות הבאה (ש"מ), **ח]** בס"א: מימי, **ט]** תחלת נדה היה אף על פי כן יצאתה מימי הזוב לסוף יום י"ז לבד מיום זה שהרי עברו (ש"מ), **י]** שימור די"א לא בעי שימור כדאמרינן בשמעתא אחרונה ממסכת נדה או (ש"מ), **יא]** אלו שבעה עשר ימים (ש"מ), **יב]** נדה הוא וצריכה (ש"מ), **יג]** כ"א ואם תראה שלשה. יעב"ץ, **יד]** ויום שלישי תהא (ש"מ), **טו]** עוד עד לאחר (ש"מ), **טז]** נדה היו הרי. [תיבת היא נמחק] (ש"מ), **יז]** עשר אחר אלו (ש"מ), **יח]** הספק תחלת נדה (ש"מ), **יט]** שמא הראשון משני [תיבת אחד נמחק] (ש"מ), **כ]** בספק דיש לומר שמא (ש"מ), **כא]** שמא כל הארבעה (ש"מ), **כב]** מספקינן שמא שנים [תיבת לה נמחק] (ש"מ), **כג]** חזי' להאי (צ"ק), **כד]** וכולהו משועבדים לאחר הוי כו' (צ"ק), **כה]** שוים וגבהה מה שגבה ולא גרע (ש"מ), **כו]** ל"ל מי"א יום א"כ כו' (צ"ק), **כז]** דכיון דהיתה זבה גדולה (ש"מ),

שיטה מקובצת

בבת אחת. תימה דאף בזה אחר זה כיון שהערכת הכהן בבת אחת מצי למבעי ומצינו למימר דאם לא אמר בבת אחת הכהן אסור להעריכם בבת אחת. הר"י ז"ל בגליון: **כרבנן.** ואע"ג דתנא רישא בלשון חכמים לא הויא סתמא וכה"ג איתא בנדה בפרק בא סימן (מח.) דרבי מאיר אומר [לא] חולצת ולא מתיבמת וחכמים אומרים או חולצת או מתיבמת וסתים בתר הכי מפני שאמרו ופריך בגמרא (שם מט.) הא תו למה לי משום דבעי למסתם כרבנן אלמא מילתא דחכמים לא חשיב סתמא וא"ת ואמאי צריך למסתם כרבנן פשיטא דיחיד ורבים הלכה כרבים ויש לומר דסלקא דעתך דמסתבר טעמא דרבי מאיר עכ"ל הרא"ש ז"ל: **שמונה ימים טמא ראיתי.** מכאן יש להוכיח אשה שראתה ג' ימים בימי זיבה כגון בי"א יום שבין נדה לנדה לא תחזור לפתח נדתה עד אחר ז' נקיים דאל"כ אמאי פתחה י"ב י"ג הויא לה דשמא כשאמרה ח' ימים טמא ראיתי איכא למיחש שמא הז' ימים של ראייתה היו בימי זיבה והשמיני בימי (זיבה והשמיני בימי) נדה והויא להו ז' הראשונים שלא ראתה ימי נדה שאינה רואה בהם דאין עולין לספירת זיבה ותצטרך לספור ז' ימים אחרים נקיים מלבד אותן ז' ימים הראשונים והוו להו י"ג ואח"כ תחזור לפתח נדתה אלא ש"מ דלא תחזור לפתח נדתה אלא עד שתספור ז' נקיים אחר שהיא זבה גדולה ודלא כפרש"י דפרק בא סימן וכן יש להוכיח מכולן משמנה ולמטה ומיהו י"ל דהך ברייתא סבירא לה דימי נדה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה א) אבל בשמעתין דטועה בפרק בא סימן יש הוכחות הרבה דלא כפרש"י. תוס':